

“ARAB TILIDA BALOG‘AT ILMINING AHAMIYATI VA O‘RNI”

Turdaliyev Abduqayum

Imom Buxoriy nomidagi Toshkent

Islom Instituti 4-kurs talabasi

Anotatsiya (O‘zbekcha): Ushbu maqola arab tilida balog‘at ilmining o‘rni va ahamiyatini har tomonlama tahlil qiladi. Balog‘at – arab tilining badiiy go‘zalligi, ifoda chuqurligi va estetik imkoniyatlarini namoyon etuvchi fan bo‘lib, Qur’oni karim tafsiridan tortib zamonaviy kommunikatsiyagacha keng doirada qo‘llaniladi. Maqolada balog‘at ilmining asosiy tarmoqlari, Qur’ondagi balog‘at namunasi, adabiy-madaniy merosdagi roli hamda zamonaviy ijtimoiy hayotdagi qo‘llanilishi keng yoritilgan.

Kalit so‘zlar (O‘zbekcha): Balog‘at, arab tili, ilm al-ma‘ani, ilm al-bayan, ilm al-badi‘, Qur’on, adabiyot, madaniyat, kommunikatsiya, ifoda san’ati

التعليق

تتناول هذه المقالة علم البلاغة في اللغة العربية، وتسلط الضوء على مكانته وأهميته في مختلف الجوانب العلمية والأدبية والاجتماعية. يستعرض المقال فروع البلاغة الثلاثة، ويحلل مظاهرها في القرآن الكريم، ودورها في التراث الأدبي والثقافي، فضلاً عن تطبيقاتها في وسائل الإعلام المعاصرة والاتصال الاجتماعي. البلاغة لا تُعد فناً لغوياً فحسب، بل هي وسيلة فعالة في إيصال المعاني بدقة وجمال.

الكلمات المفتاحية

بلاغة، اللغة العربية، علم المعاني، علم البيان، علم البديع، القرآن الكريم، الأدب، الثقافة، الإعلام، فن التعبير

Annotation (Inglizcha): This article examines the significance and role of the science of rhetoric (balagha) in the Arabic language. Rhetoric is not merely a linguistic art but a powerful tool for delivering precise and aesthetically pleasing expressions. The study explores the three branches of balagha, its manifestation in the Qur’an, its role in Arabic literature and culture, and its relevance in modern social communication and media. Balagha remains vital for a deep understanding of Arabic expression and Islamic discourse.

Keywords (Inglizcha): Balagha, Arabic language, ilm al-ma‘ani, ilm al-bayan, ilm al-badi‘, Qur’an, literature, culture, communication, art of expression

Аннотация (Ruscha): В данной статье рассматривается значение и роль науки балагата в арабском языке. Балагат — это не просто искусство красноречия, но и важное средство точной и выразительной передачи мыслей. В статье раскрываются три основные ветви балагата, его проявления в Коране, значение в арабской литературе и культуре, а также актуальность в современной

социальной и медийной коммуникации. Балагат играет ключевую роль в глубоком понимании арабской риторики и исламской мысли.

Ключевые слова (Ruscha): Балагат, арабский язык, ‘ильм аль-ма‘ани, ‘ильм аль-баян, ‘ильм аль-бади‘, Коран, литература, культура, коммуникация, искусство выражения

Kirish

Arab tili dunyodagi eng qadimiy, boy va murakkab tillardan biri bo‘lib, uning estetik jihatlari, uslubiy go‘zalligi va ifoda boyligi har doim alohida e‘tiborga sazovor bo‘lgan. Ushbu xususiyatlar ayniqsa balog‘at ilmi orqali namoyon bo‘ladi. Balog‘at — nafaqat tilda go‘zal va ma’noli ifoda vositalarini qo‘llash san’ati, balki u arab adabiyoti, Qur’oni karim tafsirchiligi, hadis ilmi va hatto siyosiy nutq san’atida ham muhim o‘rin tutadi. Ushbu maqolada arab tilida balog‘at ilmining ilmiy, adabiy va madaniy jihatlardagi ahamiyati hamda ijtimoiy hayotdagi o‘rni yoritiladi.

Balog‘at ilmining ta’rifi va tarmoqlari

Balog‘at arab tilida “yetib borish”, “to‘liq ifoda” degan ma’nolarni anglatadi. Ilmiy nuqtai nazardan balog‘at ilmi uch asosiy tarmoqqa bo‘linadi:

Ilmul maoniy - gapning ma’nosiga ko‘ra mos keluvchi uslubiy vositalarni tanlash qoidalarini o‘rganadi.

Ilmul bayon- tashbeh, isti‘ora, kinoya va boshqa badiiy ifodalarni tahlil qiladi.

Ilmul badii’- gapda go‘zallik va ta’sirchanlik hosil qiluvchi badiiy san’atlarni o‘rganadi.

Ushbu tarmoqlar orqali arab tilining chuqur mantiqiy, badiiy va madaniy qatlamlari ochib beriladi.

Qur’oni karim va balog‘at

Balog‘at ilmining eng yuksak namunasi bu albatta Qur’oni karimdir. Qur’onning uslubi, lug‘aviy boyligi, ohangdorligi, dalolat kuchi va badiiy izohi arab tilidagi har qanday boshqa asardan ustun turadi. Alloh taolo mushriklarni Qur’on kabi bir sura keltirishga da’vat qilganida bu chaqiriq aynan Qur’onning balog‘atiga ishora edi. Shu bois, balog‘at ilmi Qur’onni chuqur tushunish va tafsir qilishda ajralmas vositadir.

Balog‘at ilmining adabiy va madaniy ahamiyati

Arab adabiyotining eng muhim xususiyatlaridan biri bu – uning obrazlarga boyligi, mazmuniy chuqurligi va badiiy uslubidir. Ushbu xususiyatlar aynan balog‘at vositasida ifodalanadi. Jumladan:

Shoir va yozuvchilarning uslubi, tasvir kuchi va fikrni yetkazish darajasi balog‘at bilan baholanadi.

Tarixiy xutbalar, siyosiy nutqlar, nasihatnomalar balogʻatga boy boʻlishi bilan ajralib turadi.

Shu sababli, arab madaniy merosi va adabiyoti balogʻatsiz tasavvur etib boʻlmaydi.

Balogʻatning hozirgi zamon ijtimoiy hayotdagi oʻrni

Hozirgi davrda balogʻat ilmi faqat diniy yoki adabiy sohalar bilan cheklanib qolmayapti. U Ommaviy axborot vositalari, jurnalistika va reklama tilida taʼsirchan nutq vositasi sifatida ishlatilmoqda.

Diplomatik til va siyosiy kommunikatsiyada aniqlik va estetikani taʼminlaydi.

Diniy daʼvat, maʼrifiy suhbatlar va ilmiy bahs-munozaralarda mantiqiy va badiiy asos boʻlib xizmat qiladi.

Shu bois, balogʻat ilmini oʻrganish nafaqat tilshunoslik, balki madaniyatlararo muloqot va ijtimoiy kommunikatsiya jihatidan ham dolzarb hisoblanadi.

Xulosa

Balogʻat ilmi arab tilining badiiy, mantiqiy va uslubiy boyligini ochib beruvchi muhim vositadir. Qurʼoni karim, hadislar, adabiy asarlar va zamonaviy kommunikatsiya vositalarida balogʻatning ahamiyati juda yuksakdir. U nafaqat estetik zavq bagʻishlaydi, balki fikrni tushunarli, chuqur va taʼsirchan yetkazishga yordam beradi. Shu sababli, balogʻat ilmini oʻrganish arab tilining mohiyatini chuqurroq tushunish va unga doir fanlarni puxta egallash uchun muhim vosita sanaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Al-Jurjoni, Abdulqohir. Asror al-Balogʻa, Dorul-Kutubul Ilmiyya, Bayrut, 2003.
2. Sakkokiy, Yusuf ibn Abu Bakr. Miftoh al-Ulum, Dorul-Fikr, 1998.
3. Zarkashiy, Badrud-din. Al-Burhon fi ulumul-Qurʼon, Doryl-Maʼrifa, 1971.
4. Abdulvahhob, Muhammad. Fannul-Balogʻa, Al-Maktaba al-Asriyya, 2000.
5. Ibn Haldun. Muqaddima, tarj. A. Zakiy, Misr, 1968.
6. Muhammad Ali. Al-Balogʻa al-Arabiyya va ilmul-Bayon, Al-Maʼrif Press, 1982.